

מאת **שלום כהן**

ר סיסמאות יש היום שוק גדול באיראן. כל מי שיש לו סיסמה יפה ומצלצלת יכול לארגן הפגנת-עם אדירה אשר הדיה יישמעו בכל רחבי העולם. מספיק שיעי מוד בקרן רחוב בטהראן, יניף דגל ירוק, אדום או כחול — כל דגל שהוא — וישמע את סיסמתו. תהיה זו "אין אלוהים בלעדי אלה" או "הנפס של החברה האנגלית הפך אדום כצבע דם בני איראן האצילים שהאנגלים מצצו במשך דורות", מיד יתקבל סביבו המון רב: פועלים בבגדי עבודה, אינטליגנטים ממושקפים, פלאחים שעובו את אדמתם ועלו העירה לנסות את מזלם. תוך דקות ספורות יתחילו כולם לנענע ראשיהם, לגופף ידיהם, לצעוק כי כך אמרו כל הזמן. סיסמת הגוואם אינה אלא הביטוי המדויק של רוחם.

תמיד נשנית ונשמעת הצעקה: איראן לבני איראן! הנפס לאומה! הלאמה או מחת! מישהו פולט לאויר המתוח סיסמה דתית — הקהל חוזר אחריו. אחר צועק סיסמה קומוניסטית: יחי השלום, יחי סטלין, יחי הארץ מה הסינית האמיצה. הקהל צועק אחריו: יחי, יחי, יחי. פתאום נשמע קול חרישי, כקולו של תמה על חוצפתו לדבר: אנו רוצים לחיות. תנו לנו את המגיע: לחם, אדמה, עבודה. קול ההמון בוקע בעוצמה, כאילו היתה זו הסיסמה הראשונה שהמונים הבינו: תנו לנו את המגיע.

זהו קול העם הִי איראני.

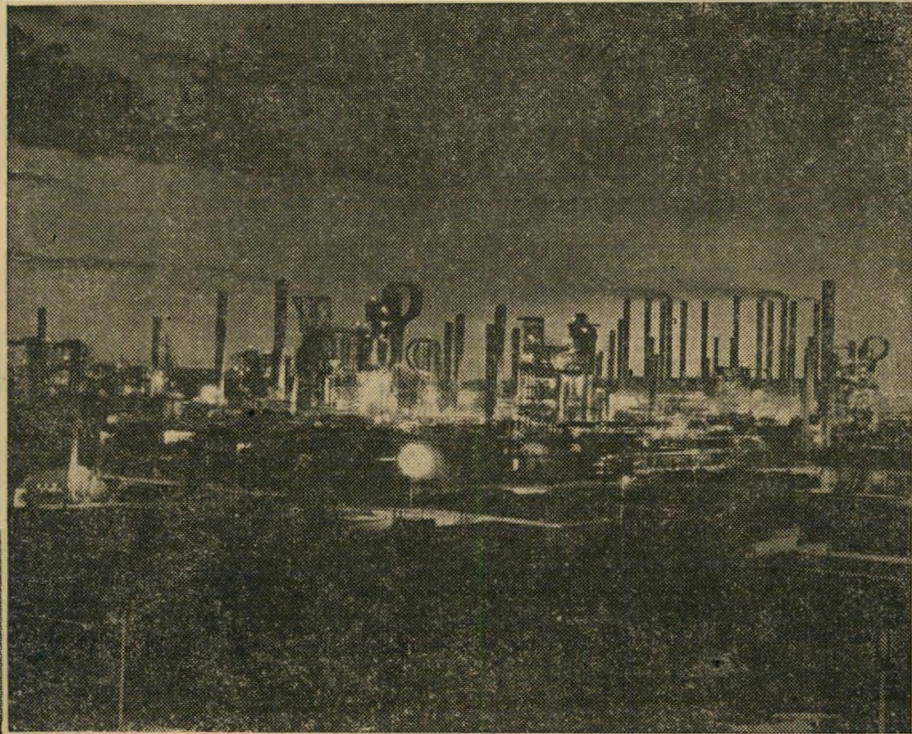
קולו של עם עבד, מעונה ומדוכא, אולם בסבלו, אשר נוכח פתאום לדעת כי יש לו קול, והוא משמיע את קולו בִּי־הדרת קודש, כמי שִׁי לא התרגל לפלא הִי גדול — הוא, העם הפשוט: פלאחים מִי־רודים ואכולי מחִי־לות, פועלים לבושי־סחבות ורזי פנים — יכול לדרוש את הִי מגיע לו. המשטרה

העומדת מן הצד אינה מעזת להתערב. **נפצי זרתיות קיצונית:** תחילה אורגנו כל הִי הפגנות סביב בעיית הנפס. באו נואמים גלהבים ומלהי־בים שנאמו על אוצרות איראן העצומים, המנוצלים לִי־סובת הזרים בלבד. הִי המוונים שהתקבלו סביבם סופר כיצד במשך שנים רבות זרם הון עצום לכיסי האנגלים, בזמן שהעם האיראני חי בתנאים תת־אנושיים; כיצד פוליטיקאים ובוגרים שיחקו את משחק הזרים כדי לִי־

הפיק תועלת לעצמם מניצול ארצם. הבוגד האחרון בסידרה זו, נאמר להם, היה ראש הִי ממשלה עלי רומארא, שחוסל על ידי העם הזועם. "אנו נפגין בפני העולם כולו כי רצוננו עז כי החלטתנו האחת היא: הנפס האיראני לעם האיראני." ההמונים נהרו לרחובות הראשיים של טהראן, צוע־קים: "הנפס האיראני לעם האיראני. הלאה המנצל הזר. הלאה הבוגדים החותמים אתו על הסכמים." אולם כאשר הגיעה השעה, כמקובל עד כה, שהמפג־נים יתפורו ויחזרו לבתיהם לאחר שהציגו את דרישה־תיהם בפני העולם, קמו נואמים חדשים, צצו סיסמאות חדשות. הקהל שהפגין עד אז בעד סידרה ראשונה של סיסמאות, המשיך והפגין בעד סידרה שנייה: סיסמ־אות נפט, ניצול וחיסול בִי־גדים, מהולות בדתיות קִי־צונית.

אין דבר המלהיב מוסלמי יותר מאשר פסוק בחרונים מן הקוראן. מי שיצעק "לא אילאה אילא אלה" יעורר תמיד תגובה נלהבת, פנאטית כמעט, בקרב מאזיניו. לכן, כאשר קמו הנואמים החד־שים, אנשי פדאיאן איטלאם, אירגון הקנאים הדתיים הִי־קיצוניים, והשמיעו את סיסמאותיהם בשם אלה, נהר העם אחריהם בהתלהבות רבה, גדולה מזו שהראו בח־זרם על הצעקות אודות הנפס והאנגלים.

מהפכה ראשונה: אולם מה שמציין את פדאיאן (אלה המוכנים להקריב עצמם עבור איטלאם) אינה רק קיצוניתם הדתית אלא הארגון החילוני העומד מאחורי העקרונות הדתיים. לארגון המאמינים זרוע מבצעת חוקה הנושאת אקדחים באגרופה. כאשר השאח מינה ממלא מקום לרומארא, התערבו הפדאיאן. הם הראו לשאח, למגיליס, לעם, לעולם הרחב

כי אין הם המחליטים מתי לסיים את הפרשה. נואמיהם צעקו ברחובות: "נוח להם לחסל את העניין. רוצים שִׁי נשוב לבתינו כדי שישבו לדרכיהם, לשותפות השפלה עם חברת הנפס האנגלית."

כדי להראות את יכולתם. רצחו את שר החינוך הִי־חדש. הפגנות נמשכו, המשטרה התערבה. ואז נכנס הגִי־רם השלישי: מפלגת טודה הבלתי־חוקית. העניין שהת־חיל כתכסיס פוליטי פנימי, שמטרתו היתה למנוע רפור־מות ולסחוט יותר כסף מחברת הנפס, הפך פתאום למרד

לאומי, למהפכת המונים. שביתות־ענק, תגרות ידים, הפגנות והפגנות־נגד. לא נשארה פינה באיראן בה לא התקומם העם לדרוש את חיסול הזכיון — והמגיע להם מידי מושליהם. היתה זאת המהפכה הראשונה במרחב.

הקהל ויושבי־המגלים: ללא כל התחשבות בתוצאות, חי־זרו ההמונים על דרישותיהם. "זוהי אומה שלמה המאבדת עצ־מה לדעת", הכריזו הדיפלומטים הזרים, "דרך זו תביא להתער־בות מזויינת וחלוקת הארץ". "זהו עם הנאבק על חרותו", רעמו הנואמים ברחובות. האנגלים, הרגילים להפגנות־

רחוב של קהיר ובגאדא, ניסו את הפתרון המקובל: הנחיתו פלוגות מלחים בעבדאן. אך דם ההרוגים לא הבהיל את ההמון, שפרץ את כבליו. הוא ימשיך עד שִׁי ישיג את מטרתו מן האנגלים — ומהאיראנים. מוחמד מוסאדק, ראש הממשלה החדש, שנבחר על־ידי המגיליס כפשרה עם ההמונים, חסר־אונים, הראה סימני התפייסות עם האנגלים, נדהל מתגובת הקהל, חזר להגשים את התלטות הלאמה. אולי יצליח בכך להרגיע

את ההמון. הוא בעל האחויות מעונין להשקט את הקהל לפני שירחיק לכת, לפני שיעמוד על תביעותיו גם כלפי האפנדים וישובי־המגלים. מוטב סכסוך עם האני־גלים מאשר ממשלה של טודה הקומוניסטית. מוטב לשבת במגילים הקיים בחסדי הקהל מאשר לא לשבת שם בכלל.

מישחק רציני: במרחב כולו רוכזה תשומת הלב על איראן. תחילה קמו נכבדים, מדברים בשם העם, בבתי־נבחרים בעיראק ומצרים, תבעו גם הם הלאמת הנפס ותועלת הסואץ. אך קולות אלה נשתתקו חיש מה־חיסמת ההלאמה חמה ומושכת — מבריקה כמו אש, אך עם אש — מסוכן ל־שחק.

להבות באיראן

כל עוד דובר בפרא־זות נבובות, הכרותו ו־מאבקים באולמות בית הנבחרים או באסיפות פומביות, קסם הרעיון. אולם משנוכחו לדעת כי הדבר עלול גם למ־צוא חן בעיני ההמונים עצמם, שההמונים ירצו גם להשתתף במישחק ברצינות ולהציע כמה תביעות משלהם — נש־תתקו.

כי אם באמת יורמו הרווחים העצומים מזכינות הנפס והתעלה לכיסי העם, יהיו הם, האפנדים הנכבדים, המפסידים הגדולים. הם העדיפו למצוא התעסקות אחרת להמונים, להסית את תשומת לבם מן הנועשה באיראן. הם חושבים כי הדוג־מה האיראנית אינה בריאה בשבילם, כי מספיקה מהפכה אחת במרחב.

אולם, הצד המעונין השני — האנגלים — לא חשב להבליג, לעמוד מן הצד בזמן שנתח נכבד מרכושו נלקה ממנו.

תחילה, בחשבם כי לפניהם עומד ענין של מה־בכך, פנטסיה ב־הרגע, סערה ככל הסערות הרבות העוברות על המרחב ושוככות באותה הפתאומיות שבה קמו.

אולם משנוכחו לדעת כי הענין הפעם יותר רציני, החלו מדברים בטון אחר, איימו בסנקציות כלכליות, פעולות צב־איות. המגיליס לא נרתע — כי פחד יותר מן העם מאשר מן האנגלים.

אולם, לאט־לאט, בצורה נסתרת וב־השמיעה נאומים קיצוניים נגד האנגלים, החלה ממשלת טהראן לשנות את עמדתה בדבר הלאמה. באותו זמן שהועדה המ־יחדת הגבירה את פעילותה, נשלחה ה־ז מנה לאנגלים להשתתף בעבודת הלאמה. והאנגלים נענו. מומחיהם הגיעו לטהראן לעזור לממשלה — במה? לזה איש לא ענה. אך בלונדון נפוצו השמועות: הוטבו סיכויים להסתדר עם האיראנים. וברחובות טהראן נשמעו הסיסמאות: לא נִי־תן שיכשילנו. והלהבות שהודלקו במרס, ממשיכים לבעור.

